

Heikki Ylikangas

Tie Tampereelle 1918

Tampereen runot **Kevät 1918**

Viljo Kajava

Tapio Kalliomäki

Asiateksti Heikki Ylikangas
Runot Viljo Kajava
Kartat Antti Perälä
Karttapohjat Stamen Design / Open Street Maps
Kuvat Kansan Arkisto
Kansalliskirjasto
Museoviraston valokuvakokoelmat
Tampereen museokeskus Vapriikin kuva-arkisto
Tapio Kalliomäki
Tommi Ylirönni
Työväenmuseo Werstas
Ilmakuvat Henri Kilpinen
Toimittanut Tapio Kalliomäki, Osuuskunta Suora Esitys, 2018
Taitto Mervi Koivula

© 2018 Kalliomäki Tapio / Ylikangas Heikki / Kajava Viljo

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi
Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-0105-8

*Tie Tampereelle -teos on julkaistu 1993, Kustannusosakeyhtiö Werner Söderström, © Heikki Ylikangas.
Tampereen runot -teos on julkaistu 1966, Kustannusosakeyhtiö Otava, © Viljo Kajavan oikeudenomistajat.*

Heikki Ylikangas

Tie Tampereelle 1918

Tampereen runot **Kevät 1918**

Viljo Kajava

Toimittanut Tapio Kalliomäki

Sisältö

KIIRASTORSTAI 28.3.1918	15
TAMMIKUU 1918	17
12.1. Helsinki	19
21.1. Tampere	21
25.1. Vaasa	22
26.1. Helsinki	22
27.1. Tampere	23
28.1. Etelä-Pohjanmaa	25
29.1. Tampere	29
31.1. Suinula	30
HELMIKUU 1918	35
3.2. Tampere.....	37
10.–13.2. Kuoleman pataljoona	39
15.2. Tampere	39
18.2. Asevelvollisuuslaki	41
25.2. Valmistautuminen sotaan	44
25.2. Kahakka Kuhmoisissa	47

6.3.	Kuhmoinen	50
7.3.	Tampere	50
	Vastualueet	51
10.3.	Kuhmoinen	52
9.–11.3.	Virrat, Vaskivesi	52
	Päätös Tampereen valtaamisesta	53
13.–15.3.	Seinäjoki	54
15.3.	Hyökkäys käynnistyy	55
15.3.	Naiset aseisiin	55
15.3.	Kuru	57
15.3.	Ikaalinen, Kyröskoski	57
16.3.	Tampere, Suodenniemi.....	58
16.3.	Kyröskoski, Kuru	59
16.3.	Näsijärven halkijuoksu	59
16.3.	Länkipohja	61
	Kirje vankien kohtelusta	65
17.3.	Tampere , Kyröskoksi.....	67
17.3.	Vilppula,Tampere, Orivesi	69
17.3.	Vilppula, Lyly	71
18.3.	Suodenniemi, Vilppula	73
18.3.	Lyly, Orivesi	74
18.3.	Tampere, Kyröskoski, Orivesi	75
19.3.	Kuhmoinen	77
19.3.	Punavalta murenee Orivedellä	77
19.3.	Tampere, Kyröskoski, Korkeakoski	79
19.3.	Orivesi	80

20.3.	Orivesi, Murole, Tampere, Kangasala Teisko	81
21.3.	Teisko	84
21.3.	Kaupungin saartaminen	84
21.3.	Tampereen saartorengas	85
21.3.	Kangasala, Tampere, Suinula, Kangasala	87
22.3.	Kangasala, Tampere, Viljakkala	88
	Saartorengas sulkeutuu	89
23.3.	Lempäälä, Tampere	90
23.3.	Viljakkala, Kyröskoski, Nokia	91
23.3.	Messukylä	93
24.3.	Kyröskoski, Siuro, Lempäälä, Tampere	95
24.3.	Lempäälä, Vehmainen Valkoisten esikunta.....	97
25.3.	Tampere, Ylöjärvi, Vehmainen	98
25.3.	Messukylä	99
26.3.	Pako Messukylästä	101
26.3.	Rauhaniemi ja Onkiniemi	103
26.3.	Hatanpää, Kalevankangas, Siuro.....	103
26.3.	Vehmainen	105
27.3.	Uusikylä, Nokia	106
27.3.	Saartorengas sulkeutuu	106
27.3.	Vehmainen	107
28.3.	Kiirastorstai	109
29.3.	Hugo Salmelan kuolema	115
29.3.	Valkoisten päämaja, Punaisten taistelunhalu	116
29.3.	Pitkäperjantai	117
	Punainen Tampere häviönsä kynnyksellä	118
30.3.	Messukylä.....	123
30.3.	Lempäälä, Tampere	124
31.3.	Tampere	125

1.4.	Tampere, Lempäälä	129
2.4.	Tampere	131
3.4.	Tampere	133
3.4.	Melinin komppanian läpimurto.....	139
3.4.	Ratinanniemi	142
3.4.	Puhdistustoimet	143
4.4.	Tampere	145
5.4.	Tampere	155
5.4.	Neulapadon ylitys	155
5.4.	Antautuminen	159
5.4.	Ulosmurtautuminen	165
6.4.	Tampere	167
6.4.	Sala-ampujat ja puhdistukset	173
6.4.	Kahta kertaa ei voi tuomita ammuttavaksi	183
6.4.	Tilinpäätös	183
6.4.	Paluu rauhantilaan	185
	Syyt lopputulokseen	188
	Muistomerkit Pirkanmaalla ja lähikunnissa	192

Tampereen taistelujen piinaviikolla 1918 yötä päivää jatkuneet yhteenotot rikkoivat lähes lopullisesti, vuosikymmeniä huolella vaalitun ja muokatun Suomi-kuvan. Veljesveri virtasi vuolaana.

*Ampuivat turhaan hevosen
kun vanha mies tuli halkokuormineen
Puuvillatehtaankadun kansanruokalan pihalle
juuri kun pohjalaiset
olivat päässeet panostetun Satakunnansillan yli
kuusenhavu sarkalakissa.*

*Taisi sattua mieheenkin
kun kuoli siihen meidän portaille.
Pohjalaiset nuorukaiset itkivät kyökissä
sukkia kuivatellessaan:
” – kun emme tienneet
että omaa kansaa vastaan.”*

*Ja me huojuttelimme päätämme toisten mukana:
ampuivat turhaan hevosen.*

Viljo Kajava

Tammerfors-Tampere

Emil Lyytikäinen.

Kiirastorstai 28.3.1918

Suomea puhuvat suomalaiset tappoivat toisiaan. Viimeistään pääsiäisen piinaviikolla Suomen sisällissota näytti julmimmat kasvonsa. Niistä kasvoista eivät juuri ensimmäisenä ulospäin huokunut lempeys, sääli ja anteeksianto. Vuoden 1918 Tamperetta varjosti muinaisrunojen sukusodan kosto.

Mannerheim odotti kaupungin sortumista pääsiäisviikon maanatain 25.3. ja tiistain 26.3. Mutta kun kaupunki ei sortunutkaan eivätkä punaiset antautuneet, hän teki päätöksensä.

Ylipäällikkö heitti reservinsä peliin. Hänen suunnitelmansa oli ollut, että kahta Haapamäelle koottua jääkärirykmenttiä ei kulutettaisi Tampereen taisteluissa, vaan ne säästettäisiin Karjalan rintaman taisteluihin.

Mannerheim keskitti valkoisen voiman Tampereen valloitukseen. Hän sulki korvansa idän ja eversti Sihvon avunpyynnöiltä saada joukkoja Viipuriin.

Tampereen odotettiin kukistuvan jo seuraavana päivänä. Ylipäällikön mielestä riittävien tuoreitten joukkojen isku kapealla läpimurtokaistalla toisi ratkaisun.

Punaisten esikunnassa valmistauduttiin väistämättömään. Valmistautuminen pakotti punaiset entistä tarkemmin etsimään miehiä kaupungin talojen kellareista ja muista piilopaikoista. Miehet piti saada rintamalle.

Mannerheim toivoi reserviensä keskitetyn iskun avaavan kaupungin portit. Hän ei joutanut odottamaan kaupungin vähittäistä kypsymistä.

Avoimeen aseelliseen taisteluun johtaneet kohtalokkaat päätökset tehtiin tammikuun alussa, pian vuodenvaihteen jälkeen.

Professori Heikki Ylikangas julkaisi sisällissodan ratkaisutaistelusta kertovan teoksensa Tie Tampereelle vuonna 1993.

Tampereella syntynyt ja sisällissodan kauhut lapsena Tampereella kokenut runoilija Viljo Kajava julkaisi oman Tampereen runot -teoksensa 1966.

Tässä kirjassa tieteen ja taiteen rajapinnat yhdistyvät, kun Tapio Kalliomäki on tiivistänyt Heikki Ylikankaan Tampereen valtaustaistelun vaiheista kertovan tekstin ajalliseen tapahtumajärjestykseen ja liittänyt mukaan Viljo Kajavan runoteoksesta osan Kevät 1918 koskettavat runot, kuvittanut kerronnan osin vuoden 1918 tapahtumien valokuvilla ja Tampereen piiritysrenkaan tiivistymistä havainnollistavilla kartoilla.

Kirjan teksti Heikki Ylikangas, runot Viljo Kajava. Toimitustyö Tapio Kalliomäki.

ISBN 978-952-80-0105-8

9 789528 001058